

doi:[10.29285/actapinteriana.2022.8.25](https://doi.org/10.29285/actapinteriana.2022.8.25)

A Cenákulum melletti mai ferences kolostor és kápolna

Várnai Jakab OFM

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, 1052 Budapest, Piarista köz 1., tudományos kutató
Studium Theologicum Jerosolymitanum, 9100101 Jerusalem, St. Saviour's Monastery, egyetemi tanár
varnai.jakab@sapientia.hu

Várnai J. (2022): A Cenákulum melletti mai ferences kolostor és kápolna. The Franciscan Convent and Chapel at the Cenacle (Jerusalem) Today. Acta Pintériana, 8: 25-42.

Abstract: Whereas the Cenacle, the traditional site of the Last Supper is well-known and literature is abundant about it, few people know that since 1936, a Franciscan Convent and Chapel has existed close to it. The article sketches the history of this Convent, informally called „Cenacolino” in the Custody of the Holy Land. It was built to offer a liturgical area where pilgrims can celebrate the Eucharist, and to indicate the claim of the Catholic Church to regain the ownership of the Cenacle. Data from direct sources are cited about various aspects of life in this sanctuary. Friars were evacuated from the Convent 30 May 1948 and were only allowed to return on 5 June 1960. The Chapel was renewed in 1980 and in 2013.

I. A kolostor kialakítása (1936)

1342-től volt a Szentföldi Ferences Kustódia központja a Cenákulum, az Utolsó Vacsora termét magában foglaló kolostor és épületegyüttes. Jeruzsálem 1517-ben oszmán török uralom alá került, és a hatóság 1552-ben kiutasította a ferenceseket a Cenákulumból. Központjukat az Óváros észak-nyugati sarkában, a San Salvatore-kolostorban alakították ki, de nem mondtak le arról, hogy a Cenákulumot visszakapják, és ez a fontos zarándokhely ismét a keresztény kultusz színhelye lehessen.

Ez a négy évszázados törekvés 1936-ban részben teljesült: a ferencesek ismét letelepedhettek a Cenákulum közelében. Az ezt megelőző kilenc évben sikerült megvásárolniuk a Dajani családtól egy szomszédos telket, ahol arab házak egy csoportja állt, és azokat átépíteniük. Ez volt az egykori „Pékség”, ahová 1552-ben először menekültek a ferencesek (vö. ROCK 1989, p. 27, 12. lábj.).

1936. április 3-án Nazzareno Jacopozzi kusztos körlevélben hirdette ki, hogy több mint kilenc éves „kényes és türelmes ügyintézés” után, 1936. március 26-án a ferencesek ismét letelepedtek a Sion hegyén. Megemlékezett azokról, akik ebben komoly érdemeket szereztek: Giacomo Poli és Aurelio Marotta előző kusztosokról, akik megszerezték az arab házak egy részét, Antonio Aracil és Francisco Rocco Martinez prokurátorokról, akik az ügyletet végigvitték, és Jaime Lull atyáról, aki az átépítést megtervezte és levezette. Az emeleten a régi épületek egyfajta folyosórészből alakították ki a kápolnát, a földszinten külön berendeztek egy rendházi kápolnát is. A felső kápolnában az oltár fölött Leonardo da Vinci Utolsó Vacsoráját reprodukálták a Ferences Mária Misszionárius Nővérek. A kolostor megáldását Luigi Barlassina jeruzsálemi pátriárka végezte. A megáldás másnapján egy növendék itt tette le az ünnepélyes fogadalmát, ismét másnap pedig Igino Nuti püspök kisebb rendeket adott fel néhány növendéknek. Elindult az élet abban a ferences rendházban, amelyet a Kustódia szóhasználatában olaszul a *Cenacolino*, a „kis Cenákulum” névvel kezdtek jelölni.

II. Az első évek (1936-1948)

Három pap és két laikus testvér alkotta az első közösséget. Az elöljárót kezdettől fogva nem nevezték „gvardiánnak”, mint más rendházakban, hanem *presidente* volt a megnevezés, ugyanis a *Sion-hegyi gvardián* a Kuszto címe ma is. Az első *presidente* Pasquale Ostertag volt.

A közösséget később rendszerint három pap és egy laikus testvér alkotta. Az első időszakban elöljárók voltak:

Pasquale Ostertag¹

Pedro Larrucea² (1939. febr. 19-től)

Lorenzo Falletti³ (1943. nov. 4-től)

Pedro Larrucea (1946. nov. 7-től 1948. május 30-ig).

A rendház életéről a házi krónikából nem tudhatunk meg semmit, mert az elveszett, feltehetően az 1948-as evakuáció nyomán. Az alapvető funkció ugyanaz volt, mint ma is: biztosítani a szentmise lehetőségét a zarándokcsoporthoz a Cenákulum közvetlen közelében.

III. A kolostor kiürítése (1948-1960)

1948-ban, Izrael állam kihirdetése és a háború kitörése idején a kolostor lakói:

P. Pedro Larrucea, superior

P. Rodolfo Hassens⁴

P. Giacomo Kerhadio⁵

P. Lorenzo Falletti

fr. Guiglielmo Bernabini⁶.

Az 1948-as háborúban a kolostor a frontvonalba került. Az izraeli katonai erők részéről a harcokat itt Uzi Narkiss (1925-1997) vezette.⁷ Elmondása szerint Jeruzsálem Óvárosa zsidó negyedének felszabadítására a fő csapásirány a Jaffai kapun való betörés volt, de a jordániai erők megosztására a Sion-kapu felől is támadást rendeltek el, ezt vezette ő. A fő katonai csapás nem tudott áttörni, de az „elterelő hadművelet” sikeres volt.

Május 18-án arra ébrednek a testvérek a Cenacolino rendházban, hogy a környékről minden arab elmenekült. Aznap a zónát megszállta a Palmach zsidó katonai szervezet egyik alakulata. Ezt vezette Uzi Narkiss. A Sion-kaput először sikerült elfoglalniuk, de a jordán ellentámadásra fel kellett adniuk, és visszahúzódtak a falon kívülre. A Sion hegyén a frontvonal és később a határ a városfalnál, majd keletre a völgyben lefelé haladt. Az Óváros zsidó negyede május 28-án esett el, minden zsidónak el

¹ Pasquale Ostertag szül. 1875., 1898-ban tett örökfogadalmat a fuldai provinciában, 1901-ben szentelték pappá, 1925 óta szolgált a Kustódiában. 1953-ban visszatért provinciájába.

² Pedro Larrucea szül. 1871., 1893-ban tett örökfogadalmat a bilbaói provinciában, 1896-ban szentelték pappá, 1931 óta szolgált a Kustódiában.

³ Lorenzo Falletti szül. 1872., 1894-ben tett örökfogadalmat a torinói provinciában, 1895-ben szentelték pappá, 1920 óta szolgált a Kustódiában.

⁴ Rodolfo Hassens szül. 1867., 1889-ben tett örökfogadalmat a belgiumi (flamand) Szent József-provinciában, 1891-ben szentelték pappá, 1922-től szolgált a Kustódiában.

⁵ Jacques Kerhadio szül. 1870-ben Franciaországban, Rennes környékén, 1892-ben tett örökfogadalmat a kanadai provinciában, 1898-ban szentelték pappá, 1925-től szolgált a Kustódiában.

⁶ Guiglielmo Bernabini szül. 1884-ben Borgo San Sepolcroban, 1909-ben tett örökfogadalmat a bolognai provinciában, 1933-tól szolgált a Kustódiában.

⁷ Később, 1967-ben, Jeruzsálem bevételekor Narkiss volt a Közép-izraeli Katonai Körzet parancsnoka (vö. NARKISS 1998, pp. 58-62).

kellett hagynia a negyedét, a jordán hadsereg lezárta a Sion-kaput. Május 30-án éjjel az izraeli egységek evakuálták az öt ferencest, és a Jeruzsálem nyugati részében lévő Terra Santa College-ba vitték őket. Így már nem kellett a kolostorban átélniük, hogy június 1-jén a Palmach nagy erővel ismét megtámadta a Sion-kaput, de ezúttal sikertelenül, és a források szerint 60-80 zsidó halott maradt az ütközet után a környéken.

„1948. nov. 30-án Moshe Dayan és Abdullah el-Tell katonai vezetők találkoztak Jeruzsálemben, hogy a város tűzszüneti vonalában megegyezzenek az okt. 22-én életbe lépett 3. tűzszünet keretében. Egy 1:20 000 léptékű térképet leterítették a földre, írószerként csak két zsírkrétájuk volt. Dayan egy zöld írónnal bejelölte az izraeliek által elfoglalt részeket, el-Tell pedig egy pirossal a jordániai kézen lévőket. A vastag vonalaknak a valóságban 40-60 méteres sáv felelt meg. Ami a két vonal közé esett, azt »senkiföldjének« tekintették. Formailag pl. a városfal délnyugati sarka (a Sion-hegynél) senkiföldje volt. Mivel a tűzszünetet nem tartották hosszú életűnek, a pontosságra nem sokat adtak. Amikor 1949 áprilisában Rodoszon a békekötési egyezményt tárgyalták, kiderült, hogy Jeruzsálem felosztásáról csak a Dayan és el-Tell által rajzolt térkép az egyetlen dokumentum. A pontatlanságok ellenére ez lett a nemzetközi határ. A ceruzák vastagsága, a házak vonalához nem igazodó jelölések és a berajzolt vonalak egyes helyeken nem folyamatos volta később sok vita és emberi tragédia forrása lett. Az így létrejövő »City-line« mentén a két fél kialakította katonai állásait, a senkiföldjén pedig aknákat helyeztek el.” (NARKISS 1998, p. 191)

A Kusztódia diskretórium 1948. június 17-én tartott először ülést a háború után. Ennek jegyzőkönyve jól összefoglalja a Kusztódia helyzetét:

„2.) Május 14-étől, amikor elmentek az angolok, június 11-ig Jeruzsálem hadszíntér volt az arabok és zsidók közti háborúban. Minden kommunikációs csatorna megszakadt, csak Jerikó felé van út. A harcokat június 11-én felfüggesztették egy négyhetes tűzszünet keretében.

A harcok időszaka nagyon veszélyes volt a számunkra, főleg a Porta Nuovánál, a San Salvatore mellett folyó harcok. A személyek épsége érdekében a harcok idejére Jerikóba vittük a teológiai hallgatókat és a jelölteket, a teológiai lektorokkal és néhány más testvérrel, az árvaház lakóit pedig Betlehembe vittük.

Istennek hála, a szerzetesek között nem volt sem haláleset, sem sebesülés, és nagyobb anyagi kár sem keletkezett.

Eldöntöttük, hogy ha a harcok újra kezdődnek, akkor akit csak lehet, a San Salvatore-kolostorba viszünk.

3.) Május 17-én a zsidók elfoglalták a Cenákulumot. Szerzeteseinket, akiket néhány nappal később átvittek a Terra Santa College-ba, június 16-án átszállították a San Salvatoreba. Miért? A zsidók kórházzá akarják alakítani a TSC-t, ha újra kezdődik a háború.”

Ennek az időszaknak a légköréhez hozzátartozik az is, hogy a testvérek általában féltek az új zsidó államtól. Alberto Gori kusztos a Szentszéknél küldött jelentéseiben az arabok részéről nagyobb jóindulatról számol be a keresztény templomok és iskolák iránt a háború során, mint a zsidók részéről. Az új zsidó állam vezetésében nem volt bizalma.

A háború után mind a Cenákulum, mind a Cenacolino rendház az izraeli–jordán határ közti senkiföldjére került. 1949. május 12-én a diskretórium ülésén elhangzik a hír, hogy a zsidók vissza

akarják adni nekünk a Cenacolino rendházat. A vezetőség úgy dönt, hogy elfogadja, de csak ha a károkat kijavítják és az elloptott holmikat visszaviszik.

A remény tehát élt, hogy a Kusztdia ismét birtokba veheti a Cenacolinót. A Kusztdia 1950-es névtárában, az ún. sematizmusban a Cenacolinónál meg is jelent egy laikus testvér, Jordan Furtwängler⁸ neve, mint aki oda van helyezve. Ezért 1950 decemberében a *Terra Santa* folyóirat, szemlélve a Kusztdia diskretóriumának közleményét az új helyezésekről, megjegyzi, hogy „a *Cenákulum* melletti rendházba visszatért egy rendtagunk (jelenleg még várakozik az izraeli kormány belépési engedélyére)”. Sajnos azonban a döntés nem tudott megvalósulni. A Kusztdia diskretóriumának 1951. febr. 8-i ülésének jegyzőkönyvében egy személyi döntésről olvasunk:

„Fr. Giordano Furtwänglert áthelyezték Ain-Karembe, a San Giovanni kolostorba, mert a zsidók megtagadták tőle az engedélyt, hogy a S. Cenacolo melletti rendházba költözzön. Az ő helyére fra Diego Mauriellót tervezzük odaküldeni május végén.”

Fél évvel később nyomát találjuk annak, hogy Diego Mauriello⁹ testvért ide szánták:

„Értesítést jött, hogy fr. Diego Mauriello, aki jelenleg szabadságon van, generálisi obedienciálist kapott a nápolyi szentföldi komisszariátushoz. Eldöntöttük, hogy közöljük a min. generálissal, hogy a testvér egy hónapja kusztdiai obedienciálist kapott az »ad S. Coenaculum« hospitiumba, és már folyamatban van az ügyintézés, hogy engedélyt kapjon a határátlépésre.”

(Diskr. jgy. 1951. szept. 13.)

Három hónapra rá az ügyintézés még mindig folyamatban volt:

„Eldöntöttük, hogy prezentálni fogjuk fr. Diego Mauriellót az izraeli kormánynak mint a Kusztdia »ad S. Coenaculum« hospitiumának tagját. Megjegyezzük, hogy a zsidók eddig ott semmilyen javítást nem végeztek, a kápolnát kivéve.” (Diskr. jgy. 1951. dec. 6.)

Egy érdekes jegyzőkönyvi bejegyzés mutatja, milyen kényes helyzetben volt a Kusztdia ezekben az években:

„A Kusztos közli, hogy az izraeli Kultuszminisztérium ügyvivője arról panaszkodott, hogy a Kusztdia egyes tagjai propagandát folytatnak a zsidók ellen. Eldöntöttük, hogy (új rendelkezésig) megtiltunk minden kedvezőtlen megnyilvánulást a fiatal állam ellen, tekintettel a további kedvezményekre, amelyeket a Kusztdia vár tőle.” (Diskr. jgy. 1952. márc. 27.)

⁸ Jordan Furtwängler szül. 1902-ben, 1930-ban tett örökfogadalmat a fuldai provinciában, 1936-tól szolgált a Kusztdiában.

⁹ Diego Mauriello szül. 1912-ben Benevento itáliai tartományban, 1936-ban tett örökfogadalmat a salernói provinciában, 1937-től szolgált a Kusztdiában.

A remény azonban egyelőre, úgy tűnik, meghiúsult. Diego Mauriello 1952 májusában dispoziíót kap a jaffai Szent Péter-kolostorba. 1952 szeptemberében pedig már le is írják a szomorú hírt:

„Negatív válasz érkezett [név olvashatatlan]-tól, Jeruzsálem zsidó szektorának katonai vezetőjétől, a Kusztiódiának arra a kérésére, hogy legalább 1 szerzetest helyezhessen a Sion hegyén lévő »ad S. Coenaculum« hospitiumába.»

(Diskr. jgy. 1952. szept. 4.)

Izrael szent helyei közül a legtöbb Jordánia része lett, ezért a zsidó vallásgyakorlás számára felértékelődött a „Dávid Sírja” síremlék a Cenákulum terme alatt. A Cenákulumra vonatkozó látogatási jogok nem minden zökkenő nélkül érvényesültek. Az olasz nyelvű Terra Santa havi folyóirat 1950. májusi számában olvassuk a következő cikket:

„Idén május 29-én a legtekintélyesebb angol nyelvű zsidó napilap, a régi The Palestine Post, amely újabban The Jerusalem Post néven fut, egészen apró betűkkel így említette meg a Cenákulumban végzett pünkösdi zárandoklat hírét:

Május 28., vasárnap. »Délután a szentföldi Kusztos egy képviselője és negyven másik ferences az Óvárosból elvégezte a második évi ferences zárandoklatot. Ezt a hagyományos zárandoklatot azért végzik, hogy demonstrálják a ferencesek jogait a Cenákulumhoz, amelyből a muszlimok őket hat évszázaddal ezelőtt elűzték.«

A cikk szerzője teljesen figyelmen kívül hagyta, hogy a zárandoklaton nem vehettek részt a német és a palesztin szerzetesek, mert nem kaptak engedélyt a zsidó zónába való belépésre, ami azon túl, hogy utálatos és nevetséges dolog, még teljesen fölösleges is, hiszen minden szerzetes, a nemzeti hovatartozásra való tekintet nélkül, ugyanazt a regulát tartja, és az assisi Poverellónak ugyanazt az eszményét követi az egyetlen zászló alatt, amely Krisztus zászlaja!

Mielőtt beléphettek volna a Szent Cenákulumba, az izraeli kormány egy magasrangú tisztségviselője, Dott. Y. Mendes, a status quo egy nemlétező cikkelye nevében és az ENSZ egy ismeretlen rendelkezése alapján szigorúan meghagyta a ferenceseknek – a Szent Hely egyetlen jogos tulajdonosainak – hogy egészen tartózkodjanak mindenfajta kultikus aktustól, megtiltva mindenféle imádságot, ahogy azt nemrég, nagycsütörtökön végezték. Pusztán csak látogatni volt szabad, mint afféle turisták, többé-kevésbé áhítatos módon, és nem végezhetjük el a liturgikus peregrinációt, mint az évszázadok óta szokás.

Az izraeli Kultuszminisztérium e képviselőjének bejelentése nyomán rövid csönd támadt, majd az atyák egyike élénken és hevesen tiltakozott a jelenlévők és az összes szentföldi ferences nevében a Katolikus Egyház szent jogainak e megsértése ellen, mely jogokat a ferencesek féltve őriznek.

Teljes csöndben zajlott a zárandoklat, és mindenki szenvedett attól, hogy nem mondhatott imát azon a helyen, ahol az Úr az Oltáriszentséget és a keresztény Papságot szerette, és ahol pünkösdi napján a Szentlélek szállt az apostolokra. Jelen volt az olasz konzul, Carlo Gasparini báró, a spanyol konzul, D. Antonio de la Cierva, Terranova grófja, a zsidó zóna keresztény lakosainak egy színes csoportja, és sok szerzetes és apáca az iskolai osztályaikkal. A Cenákulumot elhagyva, átmertünk a rituális gyakorlatok zavartalan elvégzésére a mi kápolnánkba, amely az ókori bazilika egykori sarkánál emeltetett. Ezután egy igen áhítatos látogatás következett a Dormitio szentélyében, amelyet a bencés atyák ismét megnyitottak a kultusznak, Itt a szentségi áldás után ünnepi mise volt,

még pünkösöd reggelén. Itt megindultan küldhettük az ég felé énekeinket a Legszenőbb Szűz tiszteletére.

* * *

Szeretnénk aláhúzni, hogy a status quo, amit megpróbálnak itt betartatni velünk, csak egy szép szó és egy szónoki fogás, mert semmilyen status quo nem vonatkozik a Cenákulum szentélyére, ahonnan Szent Ferenc fiait barbár módon elűldözték 1552-ben – tehát nem hat évszázaddal ezelőtt, ahogy a The Jerusalem Post írta – és ahol utána évente kétszer közösségileg beléphettek, nagycsütörtök este és pünkösdkor, hogy elénekeljék az ideillő evangéliumot és más imádságokat. Még ha néhány év óta – pontosan 1928 óta – nem is engedélyezték nekik a nyilvános imádságokat, ez csak a Cenákulum kulcsait őrző muszlimok önkényes és fanatikus uraskodása miatt van, amelyet a ferencesek soha nem tűrtek szó nélkül.

Dott. Mendes megjegyezte, hogy egy 1925-ben nyomtatott szentföldi útikönyv 195. oldalán az szerepel, hogy a keresztényeknek a Cenákulumban nincs megengedve a letérdelés, vagy a mások által látható módon való imádkozás. A szerző viszont ezzel csak a kellemetlenségektől akarta megóvni a zarándokokat, és természetesen megbélyegezte a sérelmes tilalmat. A muszlimoknak nemcsak hogy teljes szabadságot kellett volna adniuk a ferenceseknek, akik jogaik teljes birtokában beléptek oda, hanem a Cenákulumot ilyenkor úgy kell átadniuk, hogy onnan elviszik az összes szőnyegüket vagy bármi más holmijukat, amelyet ott tartanak.

* * *

Két esztendeje, vagyis a palesztinai háború óta, a Szent Cenákulum a megszálló zsidók kezére került, akik folyamatosan zarándoklatokat végeznek ott, miközben azelőtt csak látogatniuk volt szabad évente kétszer, és újabban azt is megengedték, hogy zsinagógává alakítsák át a Lábmosás Termének alsó helyiségét, talán az ENSZ vagy a status quo tiszteletére, amelyet be akarnak velünk tartatni!

P. Agostino Pataconi

A spanyol nyelvű szentföldi folyóirat ehhez annyi részletet tesz hozzá, hogy aki ott azonnal hevesen tiltakozott Mendes utasításai ellen, az maga a cikk írója, Pataconi atya volt, Mendes viszont csak annyit válaszolt, hogy tiltakozni a kormánynál kell. A cikkből annyi még kiderül, hogy a Cenacolino kápolnája valamilyen szinten alkalmas volt arra, hogy ott közös imádságot tartsanak, bár később elhangzott, hogy a kertben aknák voltak elhelyezve.

Ami a későbbi éveket illeti, az itt reklamált jogszerű funkció helyre állt: 1951-ben „teljes szabadságban” zajlott márc. 22-én a nagycsütörtöki stáció, majd máj. 13-án a pünkösdi peregrináció, a San Salvatore-kolostor testvérei és velük „nagyon sok nővér” részvételével. 1952-ben szintén. 1953 pünkösdjére 33, 1955 pünkösdjére 55 ferences ment át a Cenákulumba, ahol „Jeruzsálem zsidó zónájából is sok hívő rész vett az imádságon”.

Az evakuáció után a bencéseknel, a Dormitio bazilikában 1951. febr. 6-án, hamvazószerdán indult el ismét a nyilvános istentiszteletek sora.

Az olasz nyelvű Terra Santa magazin 1951. május-júniusi számát teljes egészében a Cenákulumnak szenteli, hiszen 400 éve üldözték el innen a ferenceseket. A szám közli pl. a testvérek 1948-as evakuációjának történetét is egy szemtanú feljegyzése nyomán.

Érdekes még Giacinto Faccio kuszto egyik levele, amelyet 1951. márc. 5-én írt a Vallásügyi Minisztériumnak:

„Az a változás, amely az utóbbi két évben lezajlott, hogy megnyitják, látogatják és átalakítják a földszinti helyiséget, melyről némelyek úgy gondolják, hogy Dávid Sírját foglalja magában, és nyilvános imahellyé alakítják azt, nos, ez kétségtelenül egy radikális változás minden előző gyakorlathoz képest.”

Ez a „radikális változás” a jordán kormány számára is elfogadhatatlan volt. A Terra Santa folyóirat 1953 novemberében idézi a jordán *Falastin* napilap 1953. szept. 29-i számát, amely az első oldalon ezeket hozta:

„Zsinagógává alakítják Dávid próféta jeruzsálemi tartózkodási helyét. Jordánia elítéli a Szent Helyek sérthetlenségének ezt a megsértését.

60. sz. Hivatalos közlemény az Általános Sajtóhivataltól

A minisztertanács ma reggel 10 órakor tartotta szokott ülését, Fawzi el-Mulqui miniszterelnök úr vezetésével. A tanács megvizsgálta a napirendi kérdéseket, és az alábbi döntéseket hozta:

...

3. Határozottan elítéljük az iszlám Szent Helyek sérthetlenségének megsértését a zsidók részéről Palesztina megszállás alatt lévő részében, ahol zsinagógává akarják alakítani Dávid próféta tartózkodási helyét Jeruzsálemben. Ez világos és egyértelmű megsértése a Status Quo rendelkezésének Jeruzsálem és környéke Szent Helyein, amit a nemzetközi szerződések is elismernek. (A Tanács) megbízza a Külügyminisztériumot, hogy tegye meg a szükséges lépéseket az arab, a muszlim és más államoknál, és az ügyben érdekelt más szervezeteknél, hogy adjanak hangot véleményüknek erről a fontos kérdésről.”

A folyóirat magyarázó megjegyzésként hozzáfűzi, hogy a cikkben a „Dávid Sírjaként” ismert helyről van szó.

1954 júniusa végén néhány napra ismét fellángolt a fegyveres harc, Jeruzsálemben a front két oldaláról tüzelt egymásra a két fél, így a Cenacolino rendházat újabb találatok veszélye fenyegette.

IV. Az újranyitástól az első felújításig (1960-1980)

1952-ben tehát a katonai hatóság megtagadta a kolostor visszaadását. Bizonyára a téma lekerült a tárgyalások napirendjéről. 1957 januárjában azonban, úgy tűnik, egy érdekes mozzanat lendített az ügyön. A jan. 24-i diskretórium ülésen a Kuszto beszámol arról, hogy járt nála a Dormitio bencés apátja,¹⁰ és mivel náluk megnövekedett a létszám, fölvetette, hogy egy ideig nem lakhatnak-e bencések a Cenacolinóban? Fölvetette továbbá azt is, hogy a közelükben lévő ferences temetőt adjuk át nekik, ők pedig máshol adnak át nekünk telket.

¹⁰ Leo von Rudloff (1902-1982), 1952 és 1968 között volt apát a Dormitióban.

„A diskretórium azon a véleményen van, hogy újra el kell indítani a kérelmet, hogy visszaköltözhessünk a Cenacolinóba”

– olvassuk a jegyzőkönyvben, a bencés apátnak pedig negatív választ adtak.

Egy évre rá kerül ismét a diskretórium elé az ügy. A Kusztos az 1958. febr. 8-i ülésen elmondja, hogy a vallásügyi hivatal vezetője, „Dottor Colbi”, le akarta beszélni őt a kérelem beadásáról, de unszolására végül azt a tanácsot adta, hogy egyenesen a kultuszminiszterhez címezzék a kérelmet. Ápr. 10-én már a miniszter válaszát tárgyalták meg: *„eldöntöttük, hogy elfogadjuk ajánlatukat, hogy a szükséges javításokat megtegyék az épületen”*.

A Kusztódia végül 1960-ban kapta vissza a rendházat. A Terra Santa magazin 1960. márciusi száma már beharangozza az eseményt, beszámolva az előzményekről:

„Sokféle módon próbálta a Kusztódia elérni a zsidó hatóságoknál, hogy a testvérek visszatérhessenek a Conventinóba, de hasztalanul: »[...] a katonai hatóságok elutasították, és továbbra is elutasítják kérésüket, hogy ismét lakhassanak a Sion hegyén« – válaszolták Giacinto Faccio kusztosnak 1952 szeptemberében. A tárgyalások folytatódtak, de mindig eredménytelenül. Eltelt tíz év, és nemrég Alfredo Polidori kusztos ismét tett egy hivatalos lépést a hatóságoknál. 1958. febr. 11-én írt a Vallásügyi Minisztériumnak, de márc. 20-án ismét negatív választ kapott: »[...] még nem lehetséges az épület visszaadása, vagyis inkább, még nem jött el az ideje annak, hogy engedélyezzék a ferences atyák ott lakását.« Ez a válasz már nem volt egészen negatív: várhatjuk a megfelelő pillanatot. [...] [1959] December egyik utolsó napján a kusztos atya különösen is elégedetten tért vissza [ti. a San Salvatore-kolostorba, amely Jordánia területe volt] az Izraelben tett látogatásáról. Ennek során találkozott Pier Giorgio Chiappero ferences püspökkel, aki elmondta neki, hogy a hatóságok annyira örülnek, hogy az új állam területén immár püspök székel, hogy megengedik a ferenceseknek az újbóli letelepedést a Sionon.”

Az ingatlanon először a Kusztódia végeztet állapotfelmérést, 35 ezer izraeli font költséggel. A tárgyalások során a Kusztódia világossá teszi, hogy a visszaköltözés ellenére fenntartja igényét a kártalanításra. Június 5-én, pünkösdkor Saul Colbi egyházügyi osztályvezető a nyilvánosság előtt átadta a kulcsot a ferenceseknek. A „katonai szempontok” miatt azonban nem engedélyezik a testvérek számára az emeleti kápolnába vivő külső fölépcső és a völgy felé nyíló kerti ajtó használatát.

Diego Mancini¹¹ laikus testvért bízták meg a szétdúlt és kifosztott kolostor felújításával. A tabernákulum ki volt dobva a kert végében. Állandó félelem közt dolgoztak, hogy mikor lépnek aknára a kertben, és hogy tüzelnek-e rájuk a jordán oldalról. Lassanként megindult a zarándokok sora, inkább csak egy-egy ember vagy egészen kis csoportok jöttek.

1961. febr. 9-én volt az első szentmise ismét a kápolnában. Ekkor költözött ide Luca Capozzi¹² ferences püspök.

¹¹ Diego Mancini szül. 1907., 1929-ben tett ünnepélyes fogadalmat a római provinciában, 1928-tól szolgált a Kusztódiában.

¹² Domenico Luca Capozzi 1899-ben született Itália Frosinone tartományában. 1915-ben belépett a Rendbe a római provinciában, ahol 1926-ban pappá szentelték. 1928-ban indul el a kínai misszióba, ahol 1940-ben lett Taiyuan püspöke. 1950 áprilisában letartóztatták, 1953-ig börtönben volt, majd kiutasították. Itáliában töltött két évet, majd Japánban volt 1959-ig, mely év nov. 5-én megérkezett a Kusztódiába. 1991-ben hunyt el Jeruzsálemben.

Ápr. 16-án még egy laikus testvér, a litván Girolamo Petrusckis¹³ is idekerült. Megőrizzük a testvérek nevét, akik e nehéz időszakban itt laktak. (Az 1967 utáni évekből inkább csak az előjárókat említjük meg.)

1962 októberében a káptalan után került ide előjárónak P. Leonardo Bodrato¹⁴. Diego testvérnél, aki az újrakezdést keze munkájával lehetővé tette, 1962 novemberében leukémiát állapítottak meg. A betegség gyors lefolyásának bizonyult, és Diego 1963. febr. 2-án a haifai kórházban meghalt.

1962 novemberében a Kusztódia vezetősége ismét tárgyalja a kártalanítás kérdését. A Kusztódia részéről meghaladja az 50 ezer fontot a kért összeg, Izrael állam 15 ezernél többet nem akar adni. 1965 februárjában még mindig nincs rendezés, ekkor a Kusztódia 54 ezres igényének csak a felét akarja teljesíteni a Hadügyminisztérium. Vita van a szakértői véleményekről, és a helyzet mérlegelése után a Kusztódia elfogad egy 30 ezer fontos összeget az ügy végső rendezésére.

A II. Vatikáni Zsinat ülésszakai után püspökök csoportjai sorra jönnek a Szentföldre, és a rendházi krónika szerint sokan itt is miséznek. 1962 decemberében pl. volt egy 150 zsinati atyából álló csoport, és egy kisebb, csak lengyel püspökökből.

A rendház elsődleges kapcsolattartó pontja mindig a Terra Santa College volt, „Nyugat-Jeruzsálemben”. Az itt lakók nem nagyon jártak be az Óvárosba, mert az Jordánia területe volt. Megközelíthető volt, de csak a Mandelbaum-kapun át, körülményes módon.

1963-ban az új tabula nyomán P. José Cortès¹⁵ és fr. Isidoro Ghiringhelli¹⁶ lakik itt.

VI. Pál pápa 1963. dec. 4-én, a zsinati ülésszak végén jelentette be, hogy a Szentföldre látogat. Intenzív előkészületek kezdődtek, a rendházra is antennákat és reflektorokat telepítettek. 1964. január 5-én vezetett erre a pápa útja – a két ferences testvér találkozhatott vele, és külön áldásban részesült. A pápa szentföldi útja óriási hatással volt a hívek zárandoklási kedvére is, a rá következő években erőteljesen megnövekszik a csoportok száma.

1965-ben ismét cserélődnek az itt lakók. Az új előjáró a 39 éves Michel Dutheil¹⁷, a toulouse-i provinciából, biblikus professzor, 1960 óta állt a Kusztódia szolgálatában. Dutheil más típusú előjáró volt, mint elődei: aktív volt a zsidó-keresztény párbeszéd kezdeményezéseiben, eljárt héberül misézni Tel-Avivba, Haifába, Bersebába, lelkigyakorlatokat és előadásokat tartott több helyütt. Létezett egy *Centre Franciscain des Études Juives* nevű intézmény, amely a ő személyéhez kötődött. Ide helyezték az akkor 32 éves Paschal Andrès spanyol paptestvért is, aki hasonló érdeklődésű lehetett: héberül tanult, kutat, és a sematizmus szerint ő is a „Centre” munkatársa.¹⁸

¹³ Girolamo Petrusckis szül. 1907., 1935-ben tett ünnepélyes fogadalmat a litván kusztódiában, 1950-től szolgált a Kusztódiában.

¹⁴ Leonardo Bodrato szül. 1900. (La Spezia), 1923-ban tett ünnepélyes fogadalmat a toszkán provinciában, 1924-ben szentelték pappá, 1928-tól szolgált a Kusztódiában.

¹⁵ José Cortès szül. 1892. (Cordoba mellett), 1911-ban tett ünnepélyes fogadalmat a granadai provinciában, 1915-ben szentelték pappá, 1922-től szolgált a Kusztódiában.

¹⁶ Isidoro Ghiringhelli szül. 1913. (Milano mellett), 1936-ban tett ünnepélyes fogadalmat a milánói provinciában, 1947-től szolgált a Kusztódiában.

¹⁷ Michel Dutheil szül. 1926. (Millau, Dél-Franciaország), 1949-ban tett ünnepélyes fogadalmat a toulouse-i provinciában, 1952-ben szentelték pappá, 1960-tól szolgált a Kusztódiában, ekkor már volt doktorátusa. 1967 őszén kérte, hogy visszatérhessen provinciájába. Később a toulouse-i Institut Catholique professzora lett, dékán is volt a teológiai fakultáson.

¹⁸ Ilyesféle központ ötlete a domonkosoknál is megszületik: „Maison Saint-Isaïe”, 1960-tól 1997-ig működött: Centre d'études juives des frères prêcheurs (religieux dominicains). Célja a Szentírás jobb megismerése és a zsidó-keresztény kapcsolatok teológiai vonatkozásainak tárgyalása volt. Fórumot nyújtott a katolikus egyház és a judaizmus találkozásához. Támogatta a héber ajkú katolikus közösség imáit és liturgiáját. Oszlopai voltak Bruno Hussar, Jacques Fontaine, Marcel Dubois és Gabriel Grossman.

A rendházi közösség harmadik tagja Giovanni Artigiani¹⁹ laikus testvér.

1967 tavaszán Izrael és a környező államok között olyan feszültté vált a viszony, hogy jelentősen megnőtt a katonai konfliktus esélye. A hatnapos háború kitörése előtt egy héttel, május 31-én már katonák jöttek a Sion-hegyi rendházba, és harcálláspontot alakítottak ki. Minden nap egyre több katona jött. Június 5-én délelőtt azután a parancsnok közölte P. Michellel, hogy a háború elkezdődött a Negevben. A komolyabb ágyútűz jordán részről 11 óra után kezdődött, ekkor érte találat a Dormitio bazilika tetőzetét is, aminek nyomán a tetőzet leégett (vö. OREN 2003, p. 187). P. Michel és P. Paschal átköltözött a Terra Santa College-ba. (Fr. Giovanni ekkor kórházban volt.) P. Michel később a klarisszákat is elment meglátogatni.

Június 7-én indult meg az izraeli akció az Óváros elfoglalására. A házi krónika szűkszavú bejegyzése aznap: „*az Óváros az izraeliek kezére került*”. A két ferences másnap tudott visszamenni a rendházba, amely szerkezeti kárt nem szenvedett, de fel volt dűlva, ezért még visszamentek a Terra Sancta College-ba, és csak 12-én költöztek vissza. P. Michel megjegyzi a rendházi krónikában:

„*Mióta megnyitották az Óvárost, P. Paschalt gyakorlatilag nem lehet látni.*”

A háború nyomán előállt helyzetben a Sion-hegy megszűnt határvonalnak lenni, szabadon lehetett közlekedni az Óváros, így a San Salvatore-kolostor felé is.

Érdemes figyelembe venni, hogy a Kusztoz ekkor már, május eleje óta, Assisiben tartózkodik a ferences rend nagykáptalanján, a zsinat utáni „megújulási káptalanon”. A helyébe ilyenkor választottak egy helyettest *presidente custodiale* címmel, őt azonban az izraeli állam nem ismerte el hivatalos képviselőnek.

Még a harci cselekmények előtt jelezte Michel Dutheil előljáró az igényét arra, hogy még egy laikus testvért helyezzenek oda. Ezt a kérését 1967. július közepén teljesítette a vezetőség, Salvatore Vasta személyében. Vélhetően egyéb, régebb óta húzódó nézeteltérések miatt Michel Dutheil beadja lemondását, és 1967. szept. 24-én hazautazik.

A harcok nyomán a Cenacolino rendházának bejáratí része károkat szenved, ismét kártérítési ügy kezdődik az izraeli állammal.

Elöljárók a hatnapos háború után az első felújításig:

Camillo Carta²⁰ (olasz, 1968-tól)

Gedeon Stol²¹ (holland, 1972-től)

Camillo Carta (1974-től)

Kenneth Campbell²² (skót, 1977-től)

1978-ból dokumentumként őrzik Maurilio Sacchi kusztoz levelét, amelyből kitűnik, hogy a ferencesek soha nem mondtak le a Cenákulomról.

¹⁹ Giovanni Artigiani szül. 1905. (Pesaro), 1936-ban tett ünnepélyes fogadalmat a markiai provinciában, 1936-tól szolgált a Kusztozában.

²⁰ Camillo Carta szül. 1910. (Lula, Szardínia), 1934-ben tett ünnepélyes fogadalmat a Kusztozában, 1939-ben szentelték pappá.

²¹ Gedeon Stol szül. 1906. (Leiden, Hollandia), 1930-ban tett ünnepélyes fogadalmat a holland provinciában, 1933-ban szentelték pappá, 1939-től szolgált a Kusztozában.

²² Kenneth Campbell szül. 1912. (Eriskay, Skócia), 1939-ban tett ünnepélyes fogadalmat az angol provinciában, 1948-tól szolgált a Kusztozában.

„Jeruzsálem, 1978. február 11.

Mr. Daniel Rossing, igazgató
Vallási Ügyek Minisztériuma
Keresztény Közösségek Osztálya
Jeruzsálem
Tisztelt Rossing úr!

Amint arról beszámolt a *Jerusalem Post* (1978. február 10., péntek) és a *Jerusalem Post Magazine* (1978. február 10., péntek) is, úgy tűnik számunkra, hogy az *Israel Lands Authority* (Földhivatal) úgy lép fel, mint „*Custodian of Absentee Propterties*” (hiányzó gazdájú ingatlanok kezelője), és így bérbe adott egyes ingatlanokat a Sion hegyén. „Ezek közé tartozik a *Dajani Waqf*, amely a *Cenákulumot* és a *Dávid Sírját* is magában foglaló keresztes kori épületegyüttesben található, valamint számos más szoba, boltíves és padlásteri helyiség.” Később, szerdán, *Ya'acov Neriah* úr, a Földhivatal elnöke szerződést írt alá a minisztérium főigazgatójával, *Yisrael Lippellel*.

Az ellen nem tiltakozunk, hogy a Sion hegyén a Szent Helyeket a Vallási Ügyek Minisztériuma felügyeli, ahogy azt 1978. február 1-i levelünkben is írtuk. Ha viszont az Izraeli Földhivatal úgy lép fel a Sion Hegyének Szent Helyeit illetően, mint „hiányzó gazdájú ingatlanok kezelője”, akkor sajnós azt kell mondanunk, hogy ezt nem tudjuk elfogadni, mert sem a muszlim *Wakf*, sem pedig a Szentföldi Kustódia, amely bejelentette igényét ezekre a Szent Helyekre, nem tekinthető hiányzónak.

Tisztelettel,
Fr. Maurilio Sacchi OFM, szentföldi kusztos”

(A levelet közli: COLLIN 1982, pp. 213-214)

1980. nov. 11-éről érdekes bejegyzést találunk a krónikában:

„A nemrég megválasztott új Kusztos, *Ignazio Mancini* hivatalosan birtokba veszi a *Cenákulumot*. Ez volt az első ilyen szertartás, amióta az arab törökök és a zsidók kiűzték a ferenceseket 400 éve. Az eseményt nem előzte meg hosszas tárgyalássorozat. Előző este, amikor a Kusztos bevonult a Szent Sír bazilikába, megkérdezte vagy *David Henn*, a jeruzsálemi rendőrfőnök, vagy *Daniel Rossing* a Vallásügyi Minisztériumtól, hogy miért nincs a *Cenákulumba* ünnepélyes bevonulás, ha Szent Sír nál, *Betlehemben* meg máshol van. Ott és akkor eldöntötték, hogy másnap tartanak egy bevonulást. Így hát a diskretórium és még néhány testvér kíséretében *Mancini* lett az első szentföldi Kusztos *Bonifacio da Ragusa* óta (1551), akit hivatalosan fogadtak az Emeleti teremben mint *Sion Hegyi Gvardiánt*.”

A hetvenes évek végén fölmerül a felső kápolna felújításának gondolata. *Andrea Martini*²³ (1917-1996) római ferences szobrászművészt kérték fel, hogy alkossa meg az Utolsó Vacsora jelenetét és a Szűzanya alakját.

A színes üvegablakok a firenzei *Vinardi* művei. Az összképet *Alberto Prodomo*, a Kusztódia akkor induló fiatal építésze alakította ki, ott helyben találva ki napról napra a megfelelő elrendezést. A falakban

²³ Martini szülőfaluja az Avellino megyében fekvő *Castel Baronia*. A római provinciában szentelik pappá 1940-ben. Iskolája: *Accademia di Belle Arti di Roma*. 1959-től a római *Tiberis* szigetén, a *San Bartolomeo* kolostorban élt és alkotott. Az ő műve Rómában a *Szent Kozma és Damján* bazilika előtti *Szent Ferenc* szobor, ehhez hasonló alkotása *Kapisztrán Szent János* szobra *Capestranóban* a ferences templom előtt. A Szentföldön más helyen is látni szobraikat, pl. *Tabgha*, a *Feltámadt Jézus Péterrel*.

felfedezték a levakolt régi íves mélyedéseket, és kibontották azokat. A rendházat is felújították, refektóriumuk alatt ásatást végeztek. 1. századi kerámiát találtak, ami alátámasztja, hogy Jézus idején lakott volt a Sion-hegy. A felújított kápolna megáldására 1980. dec. 21-én került sor, de már szeptembertől miséztek benne, így nov. 8-án itt vett részt szentmisén Kalkuttai Teréz anyja is.

V. A második felújításig (1981-2012)

Elöljárók:

Casimiro Frapporti²⁴ (1981-től)

Mauro Brancher²⁵ (1987-től)

Raúl Fernando Dinamarca²⁶ (1989-től)

Enrique Bermejo²⁷ (1992-től)

Michele Pancani (1998-tól)

Raúl Fernando Dinamarca (2004-től)

Enrique Bermejo (2007-től)

1986. ápr. 24-én ünnepségsorozattal emlékeztek meg a Cenacolino 50 éves jubileumáról. Ezen a napon Carlo Curis jeruzsálemi apostoli delegátus mutatott be szentmisét. Másnap Metodio Brlek levéltáros előadást tartott a Cenacolino történetéről, ezt később füzetben megjelentették. Ápr. 26-án Beltritti pátriárka misézett, ápr. 27-én vasárnap pedig Mancini kuszto.

1987. dec. 8-tól 1993. szept. 13-ig tartott az ún. Első intifáda. A zarándokok száma drámaian lecsökkent.

Erre az időszakra esett még egy katonai konfliktus, amely Izraelt is érintette: az Öbölháború, miután Irak 1990. aug. 2-án lerohanta Kuvaitot. Az ország felszabadítására amerikai vezetéssel nemzetközi koalíció alakult, amely az év végére felvonult a térségbe. Az 1991-es évet a testvérek már úgy kezdték el, hogy bármelyik pillanatban várható volt a háború kitörése. A zarándokok teljesen eltűntek. A háború 1991. jan. 17-én tört ki, másnap már iraki rakéták csapódtak be Izraelben. Innentől Jeruzsálemben is majdnem mindennap légiriadó volt, a testvéreknek óvóhelyre kellett vonulniuk. Bár a háborúnak febr. 26-án vége volt, még hónapokig nem jöttek zarándokok. Először augusztusban jegyezték fel, hogy „most már érezhetően több a zarándok”.

A Szentföldön intenzív készüllet előzte meg a Nagy Jubileum 2000. esztendejét. Felkészültek a zarándokok minden eddiginél népesebb áradatára. Jelentős beruházások történtek a szálláskapacitás bővítésére. II. János Pál pápa ellátogatott a Szentföldre, március 23-án mondott szentmisét a Cenákulumban, külön engedéllyel. A szentmisén használt miseruhát odaajándékozta a Cenacolínak.

Az események fordulatai azonban tönkretették az ünneplést és megakasztották a zarándokok sorát. 2000. szept. 28-án Ariel Sharon (akkoriban az ellenzék vezetője) látogatást tett a Templom téren, aminek nyomán fegyveres felkelés tört ki, a második, ún. al-Aksza intifáda, és 2005-ig tartott, ismét azzal a következménnyel, hogy a zarándokok száma lecsökkent.

²⁴ Casimiro Frapporti szül. 1930. (Trento mellett), 1955-ben tett ünnepélyes fogadalmat a trentói provinciában, 1960-ban szentelték pappá, 1979-től szolgált a Kustódiában.

²⁵ Mauro Brancher szül. 1929. (Braziliában, Porto Allegre mellett), 1955-ban tett ünnepélyes fogadalmat a brazil Szent Ferenc provinciában, 1957-ban szentelték pappá, 1985-től szolgált a Kustódiában.

²⁶ Raúl Dinamarca szül. 1943. (Chile, Valparaíso mellett), 1979-ben tett ünnepélyes fogadalmat és szentelték pappá a Kustódiában.

²⁷ Enrique Bermejo szül. 1953. (Cantalapiedra, Salamanca mellett), 1976-ban tett ünnepélyes fogadalmat a compostellai provinciában, 1978-ban szentelték pappá, 1978 óta szolgál a Kustódiában.

Az intifáda során különleges jelentősége volt a ferencesek számára a betlehemi bazilika ostromának 2002. ápr. 1. és máj. 10. között.²⁸ A drámai napokat az egész kusztódiában nagyon intenzíven élték át. A Cenacolino krónikájában naponta van egy bejegyzés az ostromról, és másról nem is ír. 2002. ápr. 4-től a Kusztos kérésére napi egy óra adorációt vettek fel a napirendbe a betlehemi ostrom megszűnéséért. 2002. máj. 7-én volt az első olyan bejegyzés, ami nem Betlehemről szól: „*megünnepeltük a pünkösdt a Cenákulumban*”. Amikor máj. 10-én lezárult a betlehemi ostrom, a krónikás megjegyzi:

„*Mintha velünk magunkkal történt volna az egész.*”

2009. máj. 11-én került sor XVI. Benedek pápa látogatására a Cenákulumban.

VI. A második felújítás

2012. febr. 1-jén átfogó felújítás kezdődött a kegyhelyen az akkori előljáró, a spanyol Enrique Bermejo koncepciója alapján. Ettől kezdve egy teljes évig a kápolna is le volt zárva, a ferencesek pedig átköltöztek a San Salvatore-rendházba. A rendházat teljesen felújították. Az alsó kápolna eredetileg a rendházi közösség céljait szolgálta, de most a szomszédos helyiséggel egybenyitották, és zarándokcsoportok számára megközelíthetővé tették.

Az új kápolna Michele Canzoneri és Rossella Leone olasz művészek tervei alapján készült el.²⁹

A kápolnát, amely „a Szentlélek eljövetele” titulust viseli, 2014. okt. 12-én szentelte fel José R. Carballo érsek, a Szerzetesi Kongregáció titkára, egykori ferences miniszter generális. A nonfiguratív színes üvegablakok Palermóban készültek. Ezzel egy időben a kertet is átrendezték, Rossella Leone fehér kőből készült szobrai helyezték el. A zarándokcsoportok így könnyebben eljutnak az alsó, új kápolnához, és a kert „élhető, dialogikus téré” válik, ahogy az alkotók fogalmaztak.

A felújítás még folyt, amikor Ferenc pápa 2014 májusában a Szentföldre látogatott. Ezzel egy időben zsidó szélsőségesek felszították a keresztényellenes hangulatot azzal, hogy „*a pápa elveszi a Cenákulumot*”. A környéken többször volt tüntetés. Ferenc pápa máj. 26-án misézett a Cenákulumban. Ez mentes volt minden atrocitástól.

VII. Egy állandó nehézség: zsidó szélsőségesek támadásai

Külön fejezet a rendház történetében a zsidó szélsőségesek részéről elkövetett cselekmények sorozata. A rendház körül 1948 után több új jesiva vagy más zsidó vallási intézmény kezdett működni. Vélhetően az itt nevelkedő fiatalok és más, ide kötődő személyek vallási alapon elkövetett túlkapásaiként foghatóak fel a rendházat ért vandalizmus esetei.

1962. jan. 24.:

„*Egy zsidó férfi benzinnel öntötte le a főoltárt és az egyik mellékoltárt, és felgyújtotta, letartóztatták, de aztán a zsidó hatóságok elengedték, mondván, hogy bolond.*”

²⁸ A bazilikában kb. 120 palesztin fegyveres keresett menedéket. Az izraeli hadsereg körülvette az épületegyüttest, a görög, örmény és latin kolostorokkal együtt. Éleslövészek 4 palesztinnal végeztek. Nagy erejű hangszórókkal zavarták a lakók pihenését. Sokrétű nemzetközi tárgyalás végén, 13 fegyverest száműztek az országból, 26-nak a gázai övezetbe kellett költöznie.

²⁹ Canzoneri 1944-ben született Palermóban. A hetvenes évek közepén hívja fel magára a figyelmet az üvegablak új koncepciójával és anyagaival. Színházi díszlettervezőként is elismert. 1984 és 2003 közt készíti el a cefalù-i dóm 64 üvegablakát. 2006-ban San Giovanni Rotondóban, a Szent Pió új bazilikáján dolgozik. Leone a nyolcvanas évek közepétől jelentkezik képzőművészeti, színházi és építészeti munkásságával.

1963. máj. 29.:

„A Cenákulumban a zsidók összetörték a virágcserepeket.”

1973. júl. 11-én az akkori Kuszto felhívta a Vallásügyi Minisztérium figyelmét arra, hogy a rabbinikus szeminárium megsérti a Status Quót. Amikor a Jesiva fölfeszítette az ajtót és behatolt a Szentlélek eljövételének Emeleti Termébe, akkor a szentföldi titkár felhívta a Vallásügyi Minisztérium figyelmét a szent hely profanációjára.

1976. nov. 30.: Konfliktusok a Diaspora Jesiva egyik rabbijával, aki *„formális kérvényt nyújtott be a kormánynak, hogy rombolják le a Cenákulumot”*.

1978. jan. 22.: Levél megy a kusztosnak a Diaspora Jesiva dolgairól. Az utóbbi három napban elfoglalták a Szentlélek Kápolnáját és két másik helyiséget a Cenákulumban, a bejáratnál szemben pedig elhelyeztek egy nagy öntöttvas menórát. A Kusztódia tiltakozott, a kormány eltávolította a menórát, kiutasította a Jesiva tagjait az elfoglalt helyiségekből.

1978. márc. 4.: Nem nyitották ki az Emeleti termet egy csoportnak. A Kusztódia ügyvédje levelet intézett a kormánynak, és a megfelelő hivatal elnézést kért.

1979. jún. 15.: Reggel a Cenákulum emeleti termében héber és angol nyelvű gyalázkodó feliratokat találtunk, előző este festhették fel.

„Egy kanadai protestáns lelkész és a Diaspora Jesiva néhány tagja segített megtisztítani a helyet. Aznap este a lelkész és felesége, valamint a Jeshiva néhány tagja ájtott szolidaritási látogatásra.”

1980. jan.:

„Ezekben a hetekben Jeruzsálemben a vallási fanatizmus új hullámát tapasztalhattuk. A Dormitio templomát négy egymást követő szombaton keresztény-ellenes fanatikusok támadták meg, és az újonnan elkészült színes üvegtáblák közül négyet összetörték.”

1983. jún. 6.: Vörösre festették a külső kaput az éjjel, a bencéseknél is.

1983. dec. 8-án pénteken bombamerényletet hiúsítottak meg. Találtak 4 detonátort itt, kettőt a bencéseknél, egyet a görögöknél. Délután telefonált valaki a katonai rádióknak, és magára vállalta a merényletet, mint zsidó terrorista szervezet. A bombát össze voltak kötve zsinórral, elég lett volna, ha valaki valahol meghúzza.

1986. máj. 22.: Reggel látják, hogy a bejárat ajtója x-et festettek fekete festékkel, és a címet is lefestették.

1991. aug. 20-án este 10 órakor kővel dobálták meg a Szt. Ferenc-szobrot, letört a kereszt a kezében, szept. 6-án kődobálás volt, ablak tört be.

1993 augusztusában többször is molesztálják a zarándokokat.

Az esetek 1990 után gyarapodtak. A helyzet attól kezdve javult, hogy 2015. máj. 19-én rendőrsőt létesítettek a Cenákulum épületkomplexumában, és térfelügyelő kamerákat szereltek fel.

A Historia Domusban 1998 és 2016 között dokumentált események:

- kődobálás: ajtókra, ablakokra, Szent Ferenc-szoborra,
- bejárati ajtó és oldalsó kertajtó megrongálása: zár eltövése, összefestés, horogkereszt festése, fenyegető feliratok (pl. „*We killed Jesus*” [„*Mi öltük meg Jézust*”], „*Christians out*” [„*Keresztények kifelé*”]) gyújtogatás,
- ócskavas és hulladék bedobása a kertbe,
- a szomszédból létrán felmászva a rendház oldalsó homlokzatáról letörték a kőkereszt egyik szarát,
- bejárati ajtó elé vizezés.

A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy zsidó részről nem csak az ilyen végletes hozzáállás a jellemző. A dialógus iránt elkötelezett zsidó szervezetek nemrég felajánlották segítségüket, hogy amikor a Cenákulumban a Kusztódia hivatalosan imádságot tart, akkor tagjaik eljönnek, és az esetleges rendzavarást személyesen megpróbálják leszerelni. A Sion hegyén 2006-ban megnyílt továbbá a *Jerusalem Intercultural Center*, azzal a céllal, hogy „*Jeruzsálemet olyan várossá tegyék, amelyben minden lakója otthon érezheti magát*”.

VIII. Zarándoklatok

A kolostor alapítása óta többször is volt olyan szakasz, amikor nem jöttek zarándokok, a térségben dúló háborúk és zavargások miatt. Ezek elmúltával újraindult a zarándokok sora, amely 2019-ben soha nem látott méreteket öltött, és az itt lakó testvéreket erősen próbára tette. Érdeemes figyelembe venni, hogy a Cenacolinóba általában csoportok jönnek, egyéni zarándokok ritkán, hiszen nincs nyitva a kapu állandóan. A számok a szentmiséket előjegyző csoportok létszámából adódnak össze. Néhány adat az évekből, amelyekről van információ:

1979	20.230
1981	18.000
1982	21.410
...	
1985	31.650
...	
2014	10.190
2015	38.549
2016	34.265
2017	52.025
2018	68.912
2019	87.323
2020	17.034

*

A Cenákulum melletti két kápolnában az év minden napjára engedélyezve van, hogy a szentmisét nagycsütörtök, úrnapja, pünkösd vagy Szent Tamás apostol miseszövegeivel ünnepeljék.³⁰

³⁰ Kivéve a következő napokat: karácsony, epifánia, hamvazószerda, nagyböjt vasárnapjai, a nagyhét, húsvét, fehérvasárnap, mennybemenetel, pünkösd, Szentháromság vasárnapja, úrnapja, halottak napja.

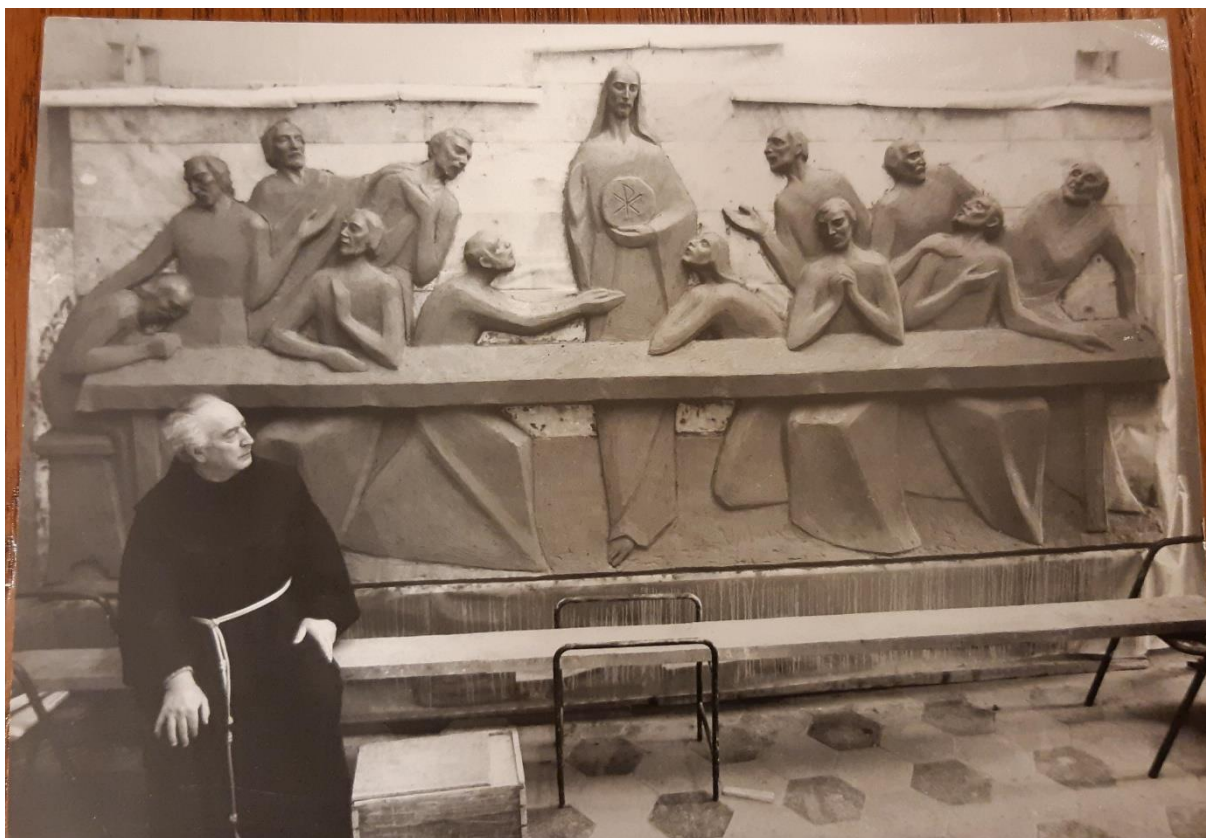
IX. Melléklet – Fényképek

1. ábra. A „Cenacolino” épülete a Dormitio bazilika kupolájának külső folyosójáról nézve. A tetőn kivehető három teraszrész közül a távolabbi alatt van a két kápolna. A jobbról csatlakozó épület már nem a kolostor, hanem egy jesiva. A kép bal szélén, a sikátor túloldalán az örmény kolostor egy része látható.

2. ábra. A ferences kolostor irányából kissé jobbra fordulva látjuk az Utolsó Vacsora termét, a Cenákulumot tartalmazó épületkomplexumot. A kép közepén, az I. emeleti folyosó végén látható bejárat vezet a Cenákulumba, amely onnan azután balra nyílik. Az épületrészek káosza évszázadok hozzáépítéseivel alakul ilyené.

3. ábra. Andrea Martini ferences szobrász római műhelyében az elkészült szoborcsoporttal, 1980.

4. ábra. A kápolna mai állapotában, közösségi szentségimádás alkalmával.

X. Irodalom – References

A Szentföldi Kustódia diskretóriumának jegyzőkönyvei.

A Szentföldi Kustódia sematizmusai.

BRLEK, M. (1986): Il ritorno dei Francescani sul Monte Sion, in *Monte Sion e S. Cenacolo*. Ismertető füzet, Jeruzsálem.

COLLIN, B. (1982): *Recueil de documents concernant Jerusalem et le lieux saints*. Franciscan Printing Press, Jerusalem.

FRIEDMAN, M. (2012): *War diary: An eyewitness account of the 1948 battle for Jerusalem* [online]. <https://www.timesofisrael.com/independence-day-1948-war-diary/>

FÜRST, H. & G. GEIGER (2020): *Im Land des Herrn: Ein franziskanischer Pilger- und Reiseführer für das Heilige Land*. Bonifatius, Paderborn.

Historia Domus, a rendház krónikája.

LAPIDOT, Y.: *Besieged Jerusalem 1948. Part 2, Jerusalem. The Battle for the Old City* [online]. <http://www.daat.ac.il/daat/english/history/lapidot/28.htm>

Mount Zion [online]. <https://www.mountzion.org.il/>

NARKISS, U. (1998): *Soldier of Jerusalem*. Vallentine Mitchell, London.

OREN, M. B. (2003): *Six Days of War. June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. Ballantine, New York.

PIERACCINI, P. (s. a.): *A biographical profile of Bishop Alberto Gori: Custos of the Holy Land and Patriarch at the Second Vatican Council*. Kézirat.

ROCK, A. (1989): *The Status Quo in the Holy Places*. FPP, Jerusalem.

Terra Santa – olasz nyelvű szentföldi magazin számai.